

BISERICA SCHITULUI PÂRVEȘTI (JUDEȚUL VASLUI)

Laurențiu Chiriac

Aflat pe valea Albiei, satul Pârvești, com. Costești este o localitate veche, datând din secolul al XV-lea și trăgându-și numele de la un oarecare Pârveu. Mai la sud a existat satul Dărăști, localitate atestată documentar la 16 aprilie 1441, când Iliș voievod întărea lui Cozma Pivnicarul mai multe sate, printre care și „Dărăștii, pe Albiia”¹.

Satul Dărăști, încorporat azi în satul Pârvești, apare în acte și în veacul al XVII-lea, în legătură cu ctitorirea de către un boier Crucean Bumbariu, în 1603, a unei biserițe din lemn, „Crucea Crucean”². După desființarea satului, se pare că acest lăcaș de cult de la Dărăști ar fi fost mutat la Pârvești. E posibil ca vechiul sat Dărăști să-și fi schimbat denumirea în Pârvești chiar la târnosirea noului schit Pârvești (chiar în 1666)³.

Sigur este că înainte de 1666, vornicul de poartă Apostol Talpeș, împreună cu nepoții săi Ioan și Simion Popescu – „postelnici ot Bilahoi” – ridicau o biserică de schit în vâlceaua Albiei, la obârșia acesteia, în satul Pârvești (fost Dărăști). Schitul Pârvești – întâlnit și sub denumirea de „Crucea” sau „Cruceanu” – a fost creat pentru călugării din zonă, grupați în jurul bisericii de lemn „Sf. Nicolae”. Din actul de la 2 august 1666 aflăm că atunci a avut loc „târnosirea” (sfințirea) noului lăcaș, în prezența călugărilor care urmau să-l slujească: „... *s-au strâns părinți gospodari și meșteri iscusii la toate lucrurile: Teodosie monah; Antonie monah, Kiril Monah și alți părinți. Și așa, cu ajutorul lui Dumnezeu, prin silința ctitorilor și a părinților, s-au făcut biserica noastră*”⁴.

Biserica de lemn „Sf. Nicolae” a schitului Pârvești a fost captușită cu dulapi de brad, era acoperită cu șindrilă și avea trei turnuri din lemn. Ea prezenta tipul clasic al planului triconc, cu pridvor la vest și cu intrarea pe latura sudică sau vestică, iar clopotnița din lemn era detașată, acoperită tot cu șindrilă

¹ DRH, A. Moldova, vol. I (1384-1448), București, Editura Academiei, 1975, ed. C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi, doc. 299.

² Iacov Antonovici, **Note istorice și tradiționale privitoare la bisericile din județul Tutova**, vol. I, A-F, Huși, 1901, p. 387 (manuscrisul nr. 128 aflat la Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Iași). Vezi și Horia Stamatin, **Valea Horăieții - Istorie și onomastică de la origine și până în prezent**, Bârlad, Editura Tiparul, p. 132.

³ Veniamin Pocitan-Ploșteanul, **Schitul Pârveștii (jud. Tutova)**, în *BOR*, LXII, nr. 4-6, București, 1944, p. 121-122.

⁴ Arhivele Statului București, **Schitul Crucea**, I/1, p. 410-411. Vezi și Iacov Antonovici, **Documente de ale foastelor schituri Orgoeștii, Bogdănița, Pârveștii, Cârțibașii și Mânzații din județul Tutova**, Huși, Tipografia Corlăteanu, 1929, p. 8 și p. 95.

și avea trei clopote. Despărțirea dintre naos și pronaos era făcută cu ajutorul a doi sau patru stâlpi. La acest lăcaș de cult cu abside laterale, foaia acoperișului era unică și se plia peste toată construcția, ca o învelitoare elastică, nefiind acoperiș separat pentru abside, iar decorul lor original era asigurat de forma cuierilor de lemn de tisă (cu capetele ieșite în afară)⁵.

Motivele populare ornamentale de la biserica din Pârvești se axau pe reprezentarea în mai multe ipostaze a pomului vieții: bradul, pomul cu fructe, glastra cu flori, vița-de-vie cu frunze și struguri etc. O serie de compoziții decorative cuprindeau și ornamente simbolice, mai ales mitologice, folclorice și religioase (cum ar fi crucea în diferite forme). Ele dovedesc că meșterii populari din zonă au căutat și au găsit soluții proprii, specifice sculpturii în lemn, începând de la sistemul de închidere al ușilor (cu zăvor și manea) sau a ușilor cu doi cilindri de lemn, la ferestre și acoperișuri (inclusiv bolți), până la sfeșnice, jertfelnice, strane, jilțuri, cruci de mână și chivoturi. Acest lucru dovedea o mare tradiție a prelucrării lemnului și, în același timp, atesta prezența în zonă a unor meșteri specializați⁶.

Biserica „Sf. Nicolae” a avut în interior și o pictură religioasă, în strânsă legătură cu arta decorativă. Această pictură pe lemn se regăsea cu precădere pe tâmilele acestui locaș, unde se aflau de altfel cele mai frumoase icoane. Acestea erau dispuse pe tâmile, sub formă de registre. Spre exemplu, în partea de sud a ușii diaconești se afla icoana *Sfântului Ioan Botezătorul*, iar în partea de nord se afla icoana *Sfântului Nicolae* (icoana patronului bisericii). Sub icoanele împărătești, la poalele tâmlei, erau zugrăvite scene din **Vechiul Testament**, reprezentându-i pe Adam și Eva, apoi căderea lor în păcat și alungarea din Rai etc.⁷.

Mai târziu, printr-un act de la 21 octombrie 1698, Antioh Cantemir întărea lui Apostol Talpeș (fost vornic de poartă și ctitorul schitului Pârvești) stăpânirea peste părți de moșie din mai multe sate, printre care și Pârvești (pe valea Albiei), după mai multe zapisuri ale acestuia de cumpărătură și de danie de la Constantin și Aglaia (copiii lui Trifon, nepoții Ocii Tutoveanul)⁸. Mai înainte, la 8 ianuarie 1698, același domn poruncise cămărașilor de la ocnă să dea schitului câte 40 de cumpene de sare pentru fiecare an⁹. Schitul deținea tot

⁵ Dorinel Ichim, **Biserici de lemn din Eparhia Hușilor. Județul Vaslui**, Huși, Editura Episcopiei Huși, 2001, p. 149-150.

⁶ **Ibidem**, p. 151-152.

⁷ **Ibidem**, p. 153-154. Veniamin Pocitan-Ploșteanu, **op.cit.**, p. 123-124.

⁸ **Catalogul documentelor moldovenești din Arhiva Istorică Centrală a Statului (CDM)**, vol. II, Direcția Generală a Arhivelor Naționale București, 1959, doc. 489; Veniamin Pocitan-Ploșteanu, **op.cit.**, p. 123; Vasile V. Părcălabu, **Schitul Pârvești din județul Vaslui** (teză de licență), Iași, 1977, manuscris.

⁹ Iacov Antonovici, **Documente bărlădene**, vol. I, Bârlad, Tipografia Neculai P. Peiu, 1911, p. VIII; Idem, **Documente de ale foastelor schituri...**, p. 102.

acum și o vie din hotarul Iveștilor.

În veacul al XVIII-lea, schitul Pârvești este deseori menționat, suferind multe reparații și beneficiind de danii și de scutiri de dări. La 1700, „preutul Gavriil ot Pârvești” era martor la o cumpărare de către vornicul Apostol Talpeș a unei moșii din Folești (ținutul Fălciu), dăruită ulterior schitului¹⁰, iar la 1704 preotul Apostol Șerban îi vindea aceluiași vornic un **Triod**, pe care acesta l-a donat ctitoriei sale¹¹. După aceea, în 1705, la alegerea părților lui Apostol Talpeș din moșia Ivești participa ca martor și „Silioan călugărul ot Pârvești”, întrucât și acest pământ urma să fie donat schitului¹². La 10 decembrie 1714, în cartea dată de către Nicolae Mavrocordat vornicului Apostol Talpeș pentru siliștea Vlădeștilor (pe Horoiata), se arată că cinci funii i se dau Piciorogoei – care le dona „mănăstirii Pârveștilor”¹³. Tot o danie către același lăcaș a făcut în 1715 și Sandu Tacu din Ivești, care dăruia o vie și pământ, martor la eveniment fiind egumenul Ion de la Pârvești¹⁴. De asemenea, vornicul Apostol Talpeș cumpără în 1719 un **Minei** (din 1651) și-l donează schitului¹⁵, iar între 1741 și 1742 voievodul Grigore Ghica acorda scutiri de dări schitului, dând posibilitatea călugărilor din Pârvești să repare edificiul¹⁶. În fine, la 1726, vornicul de poartă Ștefan Popescu (înruit cu primii ctitori) a întocmit primul **Pomelnic** al schitului Pârvești, în care apăreau toți ctitorii inițiali ai lăcașului (pomelnicul fiind găsit în piciorul de lemn al mesei altarului)¹⁷.

Referindu-ne la denumirea **schitului Pârvești**, acesta apărea și sub numele de Crucea sau Cruceanu în diferite acte din 1717, 1741, 1794, 1809, 1816, 1834, 1863. Deși există și păreri cu privire la existența a două schituri distincte – unul Pârvești și celălalt Crucea-Cruceanu – în aceeași zonă sau în zone diferite ale aceluiași ținut Tutova¹⁸, totuși tindem să credem că cele două denumiri erau folosite doar pentru micuța biserică „Crucea Crucean” din Dărăști (de la 1603, ctitorită de boierul Crucean Bumbariu) și „mutată” apoi la Pârvești pe amplasamentul bisericii „Sf. Nicolae” de aici, odată cu schimbarea denumirii satului Dărăști în Pârvești (la 1666).

¹⁰ Idem, **Note istorice și tradiționale privitoare la bisericile...**, vol. I, A-F, p. 16.

¹¹ Idem, **Documente de ale foastelor schituri...**, p. 106.

¹² DJAN Iași, pachetul 389, doc. 2.

¹³ **Ibidem**, pachetul 389, doc. 12.

¹⁴ **Ibidem**, pachetul 577, doc. 6.

¹⁵ Veniamin Pocitan-Ploșteanu, **op. cit.**, p. 124.

¹⁶ **CDM**, vol. II, doc. 1242.

¹⁷ Iacov Antonovici, **Documente de ale foastelor schituri...**, p. 98.

¹⁸ Arhivele Statului București, **Schitul Crucea**, I/1, p. 412. Vezi și Constantin Clit, **Documente inedite privind schitul Cruceanu**, în *Prutul*, an IV, nr. 4 (35), aprilie 2004, Huși, p. 1-5, unde se arată că nu trebuie confundate schitul de la Pârvești cu schitul Cruceanu (din satul Cruceanu, parohia Docăneasa, comuna Vinderei, județul Vaslui, fostul ținut Tutova) – ctitorit la 1717 și având același hram „Sf. Nicolae”.

Fiind făcut din lemn, acest schit – care devenise în 1794 metoh al Episcopiei Romanului – n-a mai rezistat în timp, de la el păstrându-se doar crucea veche de pe turla bisericii, așezată pe un postament în formă de semilună și simbolizând credința în biruința creștinismului față de mahomedanism. Cu toate acestea, la 5 martie 1816, monahul Nicodim Popescu se obliga să construiască pe locul primit de la vărul și frații săi din Pârvești o altă biserică, cu alte chilii și acareturi¹⁹. Noua biserică din lemn era ridicată pe același loc și avea aceleași caracteristici arhitecturale ca ale primei ctitorii, iar construcția în sine a fost finalizată în 1820, când a fost și târnosită (an însemnat și în altar, pe bârna transversală care sprijină catapeteasma). Conform tradiției, la lemnăria bisericii iar fi lucrat și un meșter dulgher rus²⁰.

Într-un alt **Pomelnic** al schitului (făcut de ieromonahul Nicodim Popescu la 6 decembrie 1830 și găsit în locul unde era și primul pomelnic) se preciza că atât chiliile, cât și celelalte acareturi au fost făcute „*numai prin osârdia părinților și a dumisale cuconului Ion Nedelcu*”²¹. La 1856, noul schit a trebuit deja să fie reparat și își avea propria sa pecete, iar la 1859 se deschidea aici o școală bisericească. Din păcate, între 1860-1863, schitul a fost desființat, averea sa a fost secularizată, iar călugării de aici au plecat, biserica rămânând obștii locale din Pârvești. În prezent, această biserică se află în centrul satului, în cimitir, iar turnul-clopotniță este poziționat la vest de lăcaș.

L'Église de l'ermitage Pârvești (dép. de Vaslui)

Résumé

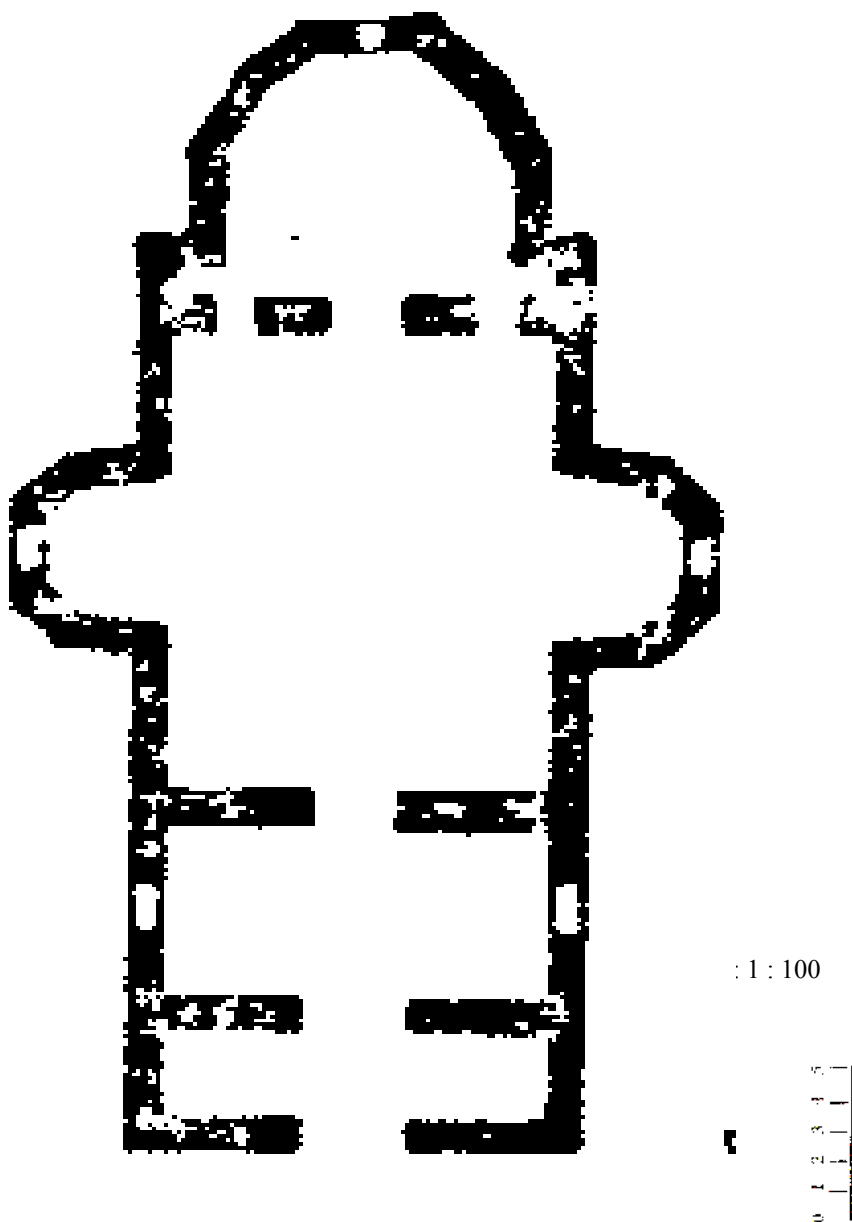
L'auteur met en évidence, par son étude, un église en bois qui a été construite avant l'année 1666, par le magistrat Apostol Talpeș.

Après, l'église en bois neuve a été construite sur le même lieu et avec les mêmes caractéristiques architecturales, pendant l'année 1820.

¹⁹ Arhivele Statului București, A.N., **Curtea de apel Galați**, MCVI/4.

²⁰ Vasile V. Pârcălabu, **op. cit.**, manuscris, p. 44.

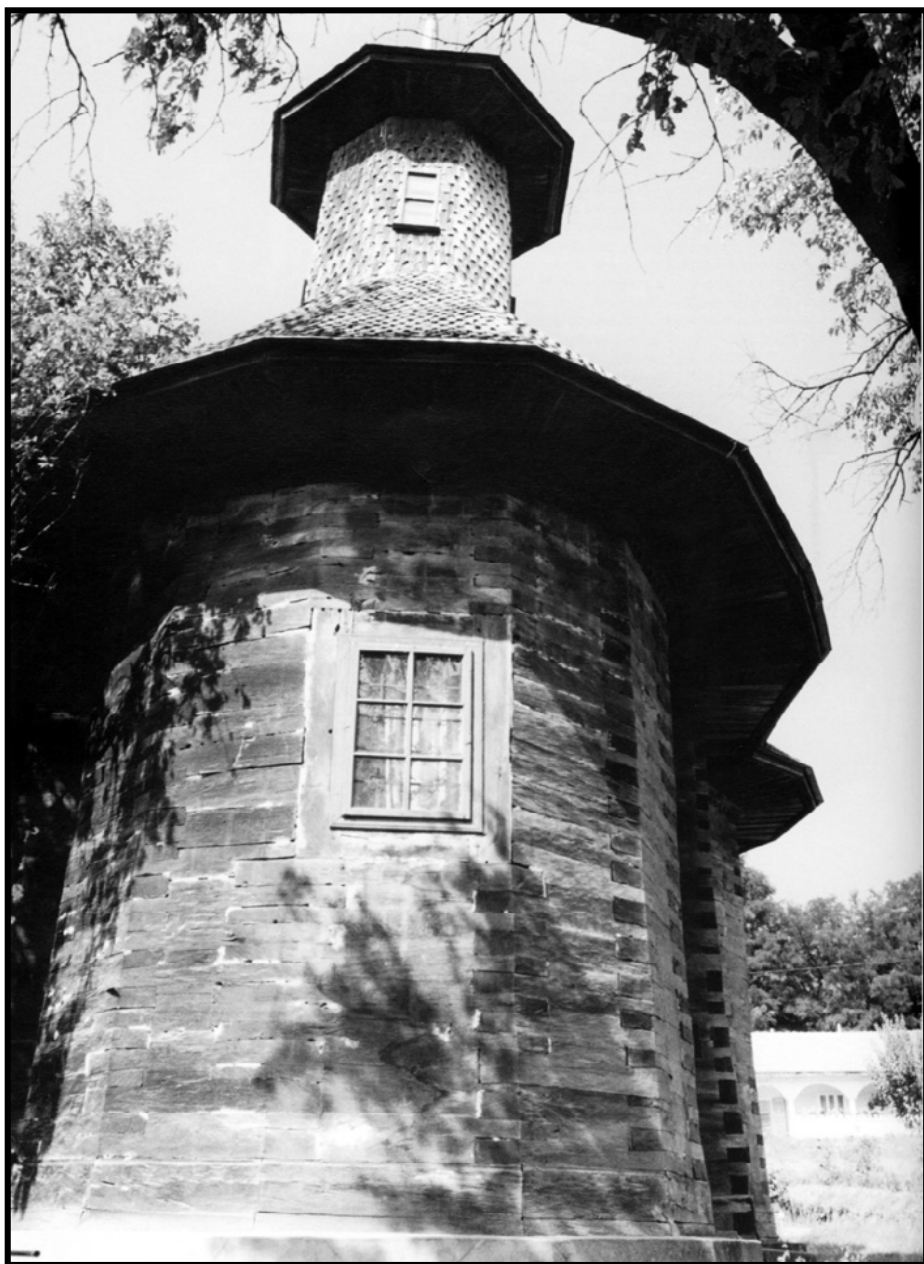
²¹ Iacov Antonovici, **Documente de ale foastelor schituri...**, p. 195-197.

Planșa 1 - Planul bisericii de lemn a schitului Pârvești

Planșa 2 - Biserica de lemn a schitului Pârvești
Vedere generală

Planșa 3 - Biserica de lemn a schitului Pârvești
Absida altarului

1

2

3

4

Planșa 4 - Biserica de lemn a schitului Pârvești 1. fațada principală; 2. absida laterală nord; 3. sistem de îmbinare a bârnelor; 4. decor al cornișei

1

2

3

4

Planșa 5 - Biserica de lemn a schitului Pârvești 1. bolta pronaosului; 2. icoana Sf. Nicolae; 3. ușile împărătești; 4. registre iconografice

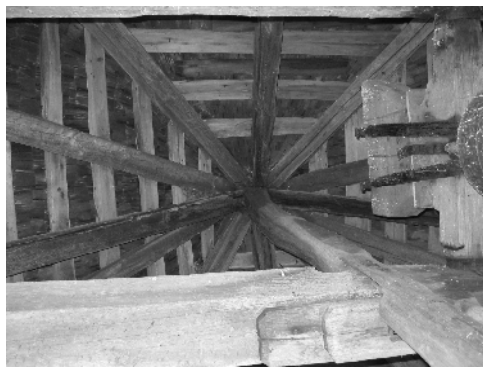
1

2

3

4

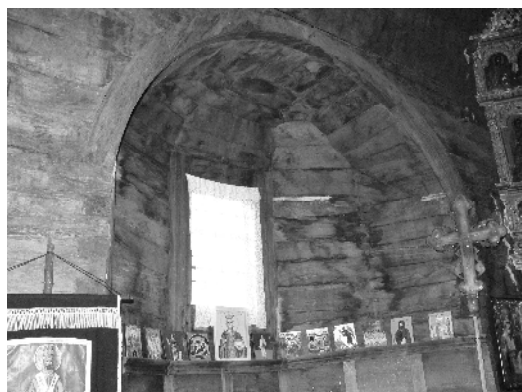
Planșa 6 - Biserica de lemn a schitului Pârvești 1. piatră de mormânt; 2. turnul clopotniței; 3. scara turnului clopotniței; 4. bolta turnului clopotniței

1

2

3

Planșa 7 - Biserica de lemn a schitului Pârvești 1. clopot de bronz (1819); 2. detaliu al ușii pronaosului; 3. sistemul de boltire al absidelor laterale